

Válasz helyett Kürti László válaszára

Kürti László recenziómra írt válaszában személyeskedő és sértegető hangneme visszatart attól, hogy írására állításaival vitázva válaszoljak. Pedig minden bizonnyal sok haszna volna egy olyan vitának, amely Erdély és a magyar nacionalizmus viszonyának antropológiai elemzéséről, az ebben használható elméleti és módszertani keretekről szólna. Sajnálom, hogy a szerző pusztán kritikus észrevételeimet találta említésre méltónak, és azokra reagált, többnyire a személyes sértettség hangján. Pedig a recenzió jelentős részét nem a kritika alkotja, hanem a könyv tartalmának és szemléletének ismertetése. Mert azt gondolom, hogy Kürti László könyve valóban közelebb visz minket a magyar nacionalizmus, benne Erdély szimbolikus jelentőségének megértéséhez. Leginkább akkor, amikor az Erdély-imaginációkat más hasonló, szimbolikus funkciókkal bíró régiókkal hasonlítja össze, valamint amikor konkrét terephez, helyhez és időhöz köthető jelenségeket vizsgál. Ezért méltányoltam a magyar táncházmozgalomról, illetve annak Erdély-képéről szóló, valamint a szerző csepeli terepmunkáját feldolgozó fejezeteket. De ami ezen fejezetek erénye, pontosan az a többi, részben az 1970–1980-as évek és még sokkal inkább az 1990-es évek identitáspolitikáiról szóló fejezet hiányossága. Az angol nyelven olvasó, de Erdélyről mit sem tudó szakembereknek minden bizonnyal sok újat mond egy négyoldalas leírás a marosvásárhelyi konfliktusról, de azoknak, akik a történetet már ismerik, Kürti László nem kínál újabb lehetőséget annak megértésére, illetve értelmezésére.

A szerző mentségére szolgál, hogy nagyon nehéz olyan monográfiát írni, amely egyszerre szól az elméletekben jártas, de a terepről mit sem tudó kutatóknak, valamint azoknak, akik a terepről többet tudnak (az elméletekről pedig vagy többet, vagy kevesebbet). Mindkettőnek úgy tudunk eleget tenni – mondja az egyik leggyakrabban idézett antropológiai módszertani paradigma –, ha az átfogó és univerzális problémákat konkrét esetek, helyzetek sűrű leírásához kötjük. („Az antropológus eredményeiben azok összetett specifikuma, részletessége a fontos. Ennek a hosszú, főként [bár nem kizárólag] kvalitatív, erősen résztvevő jellegű és szinte megszállottan aprólékos, behatárolt területen végzett terepkutatás során szerzett anyagnak a segítségével egyfajta érezhető aktualitást lehet kölcsönözni azoknak a gigantikus fogalmaknak, amelyekkel a mai társadalomtudomány küszködik...” [Geertz 1994: 191].) Még ennél is nehezebb a szenvedélyes viták kereszttüzébe álló multietnikus régióról, a régiót megalkotó, megjelenítő nemzeti diskurzusokról írni, különösen, ha azt csak az egyik fél diskurzusának, érveinek ismeretében tesszük. Lehetséges, és Kürti valóban nem is ígér mást, de ennek várható következménye, hogy könyvével kapcsolatban a másik nyelven vagy a mindkét nyelven beszélő és mindkét irodalmat olvasó kutató(k)nak hiányérzete támad. (Ugyanez a bírálat Katherine Verderyvel szemben is megfogalmazódott.)

És végül egy személyes magyarázat: úgy készültem, hogy a recenzió címe az lesz „Íme egy könyv Erdélyről”, mintegy azt sugallva, hogy a sok beszéd után végre egy komoly elemzést olvashatunk a témáról. Ebből a recenzióban foglalt hiányérzeteim és a címadással

kapcsolatos gondatlanság miatt lett „Egy (újabb) könyv Erdélyről”. Ha a címet a szerző bántónak érezte, megkövetem. Nem úgy a recenzió tartalma miatt, amelyről meggyőződésem, hogy egyaránt méltatta, amit méltatni érdemes, és bírálta, ami bírálendő könyvével kapcsolatban.

IRODALOM

GEERTZ, Clifford

1994 Az értelmezés hatalma. Budapest: Századvég.